

5

redenen om
South Dakota
te bezoeken

Bizons en Badlands

‘En, waar gaan jullie dit jaar heen?’

‘Toch maar weer South Dakota.’

‘O ja?’

‘Ja, de Badlands, Wind Cave en Mount Rushmore natuurlijk.’

‘Lekker joh.’

Nee, deze dialoog zul je onder reizigers niet vaak kunnen beluisteren. Want South Dakota? Deze veertigste staat van Amerika prijkt zelden hoog op het lijstje van gewenste bestemmingen in de VS. Desondanks is toerisme er, na landbouw, de grootste bron van inkomsten. South Dakota ligt voor een belangrijk deel in de Great Plains, in het Midwesten. Met een oppervlakte van rond de 200.000 vierkante kilometer is de staat bijna vijf keer zo groot als Nederland, en dat met slechts 825.000 inwoners. De

ruimte is er onmetelijk, verbluffend. Oostelijk van de Missouri, de rivier die de staat doorsnijdt, strekt zich een vlak prairielandschap uit. ‘South Dakota is in het oosten zo plat dat als je hond besluit weg te lopen het drie dagen duurt voordat hij uit zicht verdwijnt,’ gaat een lokaal grapje. Aan de westzijde bevindt zich Badlands National Park en, op de grens met Wyoming, de Black Hills – de sparren en pondrosadennen in dit bos vormen als het ware een zwart eiland in een zee van gras. Dankzij een gematigd landklimaat worden warme zomers er gevolgd door barre winters. Bijnaam: de Mount Rushmore State.

Vorig jaar bracht ik een kort bezoek aan de staat, en ik moet concluderen dat South Dakota wel degelijk een plek op zo’n wenslijstje verdient. Hier volgen vijf redenen waarom. —Paul Römer

Tijdens de Buffalo Roundup, die elk jaar plaatsvindt in de heuvels van Custer State Park, drijven wranglers in totaal honderden bison bijeen.

1. Custer State Park Buffalo Roundup

REIS NAAR HET VERLEDEN

Hee haw! Dertig seconden, schat ik. Zo lang duurt het gevoel dat ik 150 jaar terug in de tijd leef. Ik schreeuw het daarom uit als een cowboy. Tijdens een machtig maar minstens zo curieus evenement, de zogeheten Custer State Park Buffalo Roundup, rijd ik in de vroege ochtend twee uur lang achter honderden bison aan. Deze donkerbruine kolossen, soms zo groot als een Mini Cooper en daarom levensgevaarlijk, worden elk jaar in september bijeengedreven in een vallei in de Black Hills, in het westen van South Dakota – om ze te inspecteren en de populatie in het natuurpark uit te dunnen en gezond te houden.

Heel even slaag ik erin me een voorstelling te maken van de adrenalinestoot die cowboys én indianen moe-

ten hebben ervaren toen zij ruim een eeuw geleden op deze reusachtige dieren jaagden. Ik geniet van het glooiende landschap, het gestamp van de bison, het klappen van een zweep, de geur van de prairie. Het is sensationeel. Waarom duurt mijn reis naar het verleden dan niet langer? Omdat het spektakel in de afgelopen jaren is uitgegroeid tot een toeristenattractie, inclusief kunstfestival en culinaire hoogtepunten als de Dutch Oven Cook-off, waar honderden Amerikanen van heinde en verre op afkomen. Op de heuvels zit een mensenmenigte te juichen en te zwaaien, terwijl zo'n vijftig *wranglers* de bison de goede kant op manen. Als met een vingerknip keer ik terug in het heden.

Is dat erg? Geenszins. Het festival is door en door Amerikaans, en dertig seconden in het verleden zijn

altijd de moeite waard. Ik mag op uitnodiging van de gouverneur van South Dakota, Dennis Daugaard, mee in een van de vele pick-ups die soms hachelijk dicht bij de paarden en bison manoevreren. Anders dan de vele toeschouwers sta ik er dus middenin. Stofwolken omhullen ons, en als ik een waaghals was, dan zou ik een rennende bison naast ons kunnen aanraken.

Daarom laat ik nog maar eens een schreeuw ont-snappen. *Hee haw!*

2. Black Hills

HEILIGE GROND

Op ongeveer vijftig kilometer ten zuiden van Rapid City – een gezellig, puur Amerikaans stadje en een van de grotere plaatsen in South Dakota – rijd ik over de Needles Highway, onderdeel van de Peter Norbeck National Scenic Byway, door een landschap van grillige granieten pieken (*needles*) die als borden in een vaatwasser staan opgesteld. De weg door het Custer State Park in de Black Hills telt talloze scherpe bochten en smalle tunnels, en de aanleg ervan, in de jaren twintig van de vorige eeuw, was niet onomstreden. De kosten liepen zo hoog op dat de lokale bevolking wel sprak van de 'Needless Highway'. Vroeg in de ochtend, als het zonlicht een gouden gloed op de rotsen tovert en

er werkelijk geen andere auto valt te ontdekken, wil ik nergens liever zijn dan hier.

De rust die ik nu ervaar staat in schril contrast met het geweld dat hier ooit woedde. Voor de Sioux, een verzamelsnaam voor de plaatselijke Lakota-, Nakota- en Dakota-indianen, zijn de Black Hills heilige grond. Halverwege 19de eeuw trokken de Europese kolonisten dwars door dit landschap, op zoek naar goud – en voor de aanleg van nieuwe spoorlijnen naar het westen. In 1874 ontstond er (vanzelfsprekend) onenigheid over het grondgebied, wat uiteindelijk leidde tot een van de bloedigste conflicten tussen de pioniers en de oorspronkelijke inwoners van Amerika. De slag bij Little Bighorn in het naburige Montana, in 1876, en veertien jaar later het bloedbad bij het plaatsje Wounded Knee, nu gelegen in het Pine Ridge-reservaat, zijn dieptepunten in de tragische kroniek van de indianen hier.

De adembenemende Black Hills kennen, kortom, een zwarte geschiedenis. Dat juist hier de hoofden van vier blanke presidenten in de rotsen werden uitgehouwen (zie 3.), werd door de indianen dan ook opgevat als een grove belediging.

Volg **Paul Römer** op Twitter via *@Paul_NatGeo*. Fotograaf **José Azel** woont in Maine, en werkt al sinds de jaren '80 voor National Geographic.

Needles Highway, een weg door granieten zuilen, slingert zich over circa 25 kilometer door de natuur van Custer State Park in de Black Hills, in westelijk South Dakota.

3. Mount Rushmore en Crazy Horse

GEZICHTEN VAN STEEN

Het monument ter ere van Crazy Horse, een van de leiders van de Sioux, is nog lang niet af. In de souvenirwinkel staat een kleine versie (rechts) van hoe het moet worden. Dit verhaal opent met een foto van het beroemde Mount Rushmore.

De allereerste keer dat ik ook maar iets meekreeg van Mount Rushmore was toen ik de oude lp-hoes *Deep Purple in Rock* als kind in handen hield. Het zal 1978 geweest zijn. Zonder me te realiseren waarnaar het vijftal hoofden van de bandleden verwees, bestudeerde ik de tekening van het album eindeloos

(en peinsde ik me suf over de betekenis van zinnen als 'Wait for the ricochet'). Pas enkele jaren later, toen ik de film *North by Northwest* (1959) van Alfred Hitchcock op tv had gezien, waarin Mount Rushmore een prominente rol speelt, begreep ik dat het ging om een creatieve variatie op de granieten rotspartij.

Nu sta ik eronder. En wat ik voel, laat zich lastig in woorden vatten. Terwijl ik omhoogkijk, te midden van enkele busladingen Amerikaanse toeristen, zie ik natuurlijk niet de contouren van zanger Ian Gillian, maar het achttien meter hoge profiel van niemand minder dan president George Washington. En naast hem de evengrote hoofden van Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt en Abraham Lincoln. Ik voel bewondering. Ontzag. Voor de manier waarop de Deens-Amerikaanse beeldhouwer Gutzon Borglum en zijn zoon de constructie tussen 1927 en '41 met dui-

zenden staven dynamiet vormgaven, dat spreekt voor zich. Maar mijn respect reikt verder. Het is een van Amerika's belangrijkste iconen. De manier waarop de presidenten – die symbool staan voor onafhankelijkheid, territoriale expansie, gelijkheid, wereldmacht en het recht van de gewone man – uitkijken over het landschap in de Black Hills bij het stadje Keystone, over de mensen, over mij: ik begrijp de trots die de inwoners van de VS voelen. Ja, ondanks de pijn die dit monument toch ook heeft veroorzaakt. De gezichten zijn die van mannen die geschiedenis hebben geschreven, die de koers van hun land mede hebben bepaald. Ik merk het ook aan de bezoekers om mij heen, de bewondering voor dit monument gaat gepaard met een zekere stilte die alleen wordt doorbroken door het geklik van camera's. 'Great Faces, Great Places' is dan ook de slogan van de staat.

Om toch ook een gezicht te geven aan de strijd die de indianen leverden, wordt al jaren gewerkt aan een standbeeld van Crazy Horse, een Sioux die samen met de beruchte Sitting Bull de slag bij Little Bighorn leidde. Het Memorial moet een strijdende Crazy Horse zittend op een paard uitbeelden, maar op dit moment is

alleen het hoofd gereed – vermoedelijk door een gebrek aan *funding*. Ik heb het geluk dat Pat Dobbs, woordvoerder van de non-profitorganisatie die de bouw van het Memorial mogelijk maakt, mij tot onder de neus van Crazy Horse wil begeleiden – die is zeker twee keer zo groot als ik. Ik kijk vanuit hier over de *pinies* die de omgeving donkergroen kleuren en geniet van de zon.

Beide monumenten vertellen het verhaal van de Amerikaanse expansie – van de Amerikaanse droom en nachtmerrie – en zijn daarom een *must see*.

4. Badlands National Park

THEATER IN DE NATUUR

Geert Mak beschrijft in *Reizen zonder John* hoe hij voor het eerst oog in oog komt te staan met de Badlands, op ongeveer 150 kilometer ten oosten van de Black Hills. 'Gisteren, tegen de avond, waren we de enige echte Badlands binnengereden. Ik had erover gehoord en gelezen, maar toch kwam het onverwacht. Bijna zonder overgang scheurde de aarde open, er verschenen

De ravijnen, kloven en aardpiramides in het imposante Badlands National Park maken een onuitwisbare indruk.

Toeristen dalen af in de grotten van Wind Cave National Park, volgens de plaatselijke indianen de bron van alle leven.

rotspartijen, kloven, een ruig landschap rees op uit de zee van de prairie alsof er een betovering had plaatsgevonden.

Ik rijd het nationaal park binnen vanuit Wall, een gehucht met zo'n 800 inwoners, en heb dezelfde ervaring als Mak. Je bent niet voorbereid op dit natuurgeweld, dit immense gat in de grond vol aardpiramides, zover het oog reikt. Omdat het al aan de late kant is, besluit ik de volgende ochtend vroeg terug te keren. Het is dan 06.00 uur. Er is niemand. De wind waait stevig, het gras beweegt als golven in de oceaan. Naarmate de zon hoger komt, kleuren de rotsen en hoodoos geleidelijk okergeel. Wolkenformaties in de blauwe lucht zorgen hier en daar voor grijze vlekken. Fotograaf José Azel, met wie ik deze reis maak, roept het uit: *'What a show!'* En dat is wat het is: een theatervoorstelling van de natuur.

Wanneer ik de Badlands zo zie, vanaf een platform uitkijkend over alle *cones*, dan voel ik mezelf een toeschouwer. Zoals ik vaker in berglandschappen ervaar. Ik wil altijd deel worden van dat magnifieke decor, wil erin – nog verder, nog hoger, omdat je boven aangekomen uitkijkt over de rest van de wereld tot aan de ho-

izon. Je voelt je dan nietig maar machtig. Maar zodra ik afdaal en wat trails volg, hier in de Badlands, dan mis ik het overzicht en ontbreekt dat overzichtelijke panorama. Ik zie ertussendoor wandelend toch vooral een paar droge rotsen die afbrokkelen wanneer ik mijn vingers erover laat glijden. In feite zijn het modderachtige zandheuvels waarin talloze fossielen van mariene fauna voorkomen.

Zodra we de Badlands verlaten, luisteren we naar Native American Radio 44 West, genoemd naar de gelijknamige highway. Wounded Knee ligt hier niet gek ver vandaan, ten zuiden van mij. Tussen de lokale berichten door klinkt opeens een nummer van een mij onbekende band, Chester Knight and The Wind. Ik ben stil, ontroerd. De song is een hartverscheurende ode aan Tecumseh, leider van de Shawnee-indianen in de tweede helft van de 19de eeuw. *'Through this land runs a river of pain / Running through my brother and my sister's vein,'* zingt Knight. De scheuren in het landschap van de Badlands veranderen in littekens.

5. Wind Cave National Park BRON VAN ALLE LEVEN

Ik loop door een onmetelijk ondergronds netwerk van grotten, bij elkaar 252 vierkante kilometer groot. Clayton Calder, gids in het Wind Cave National Park, gelegen in de zuidelijke Black Hills, gaat me voor door een eindeloos gangenstelsel, met kloven, stalagmieten en aangelegde trappen, en vertelt dat de Lakota-indianen deze grotten beschouwen als de bron van alle leven. Voor we met een lift afdaalden, wees Calder ons op een gat in de grond waar de wind voelbaar is. Tocht? 'In 1881 hoorden de broers Jesse en Tom Bingham een hard gefluit uit de grond komen. Ze volgden het geluid en vonden dit gat, de enige natuurlijke opening en toegang tot deze diepte. De ondergrondse wind bereikt enorme snelheden. De eerste keer werd Toms hoed van zijn hoofd geblazen, een andere keer werd zijn hoed juist bijna het gat in gezogen. Volgens de overlevering komen de bizon, met de wind, uit dat gat.'

Als we ons een weg banen door het koele en donkere doolhof, dat in dit laagseizoen totaal verlaten is, schijn ik met een zaklantaarn op de plafonds en wanden die bedekt lijken door een enorm spinnenweb. 'Zie je die structuur van calciet?' vraagt Calder. 'Dat is een vorm van druipsteen die we *boxwork* noemen.' Het geeft de indrukwekkende grotten, die naar schatting dertig miljoen jaar oud zijn, een spookachtig karakter.

REISWIJZER

South Dakota, VS

Reizigers die ruimte zoeken en van ruige natuur kunnen genieten, mogen South Dakota niet overslaan. Maar er is meer.

De reis

South Dakota is vanuit Nederland niet met een directe vlucht bereikbaar. Onze reis met Delta Airlines (delta.com) ging via Minneapolis-Saint Paul.

Bizons in het wild

De **Custer State Park Buffalo Roundup** is een van de belangrijkste events van het jaar. Maak er een dagje uit van, je zult het niet gauw vergeten: travelsd.com/Events/ Buffalo-Roundup.

Rapid City

Een overzichtelijk en gezellig stadje, waar onze reis begon. In het centrum ligt het **Main**

Street Square, het decor voor de belangrijkste events (zoals het Great Downtown Pumpkin Festival). Breng in elk geval een bezoek aan de **Prairie Edge Trading Co. & Galleries**, met een uitgebreide collectie Native American kunst en ambacht, boeken en muziek: prairieedge.com.

Deadwood

Het plaatsje Deadwood is vooral bekend vanwege **Mount Moriah Cemetery**, waar Calamity Jane en 'Wild Bill' Hickok liggen begraven. Nog steeds worden er verse bloemen gelegd bij hun graf... Een andere

manier om er het Wilde Westen te herbeleven is een bezoek aan de **Saloon #10** (saloon10.com), waar *gunfighter* Hickok de dood vond.

Natuurparken

Hoogtepunt van deze reis was het bezoek aan **Badlands National Park**, een gapend gat in het uitgestrekte prairielandschap: nps.gov/badl/index.htm. Een hike door **Custer State Park** in de Black Hills, waar ook de Roundup plaatsheeft, brengt je in aanraking met de flora en fauna van South Dakota: custerstatepark.com. Voor info over de grotten van **Wind Cave National Park** ga je naar nps.gov/wica.

Monumenten

Grootste attractie van South Dakota is het

Mount Rushmore National Memorial, een van de herkenbaarste monumenten ter wereld: nps.gov/moru. Minder bekend maar minstens zo boeiend is het onaffe **Crazy Horse Memorial**, dat ooit een strijdende Crazy Horse te paard moet uitbeelden: crazyhorse.org.

Bizonburger

'You're in South Dakota, make it a Buffalo Burger!' staat er op het menu in **Black Hills Burger & Bun Co.** in het plaatsje Custer. Voor de beste hamburgers van South Dakota: blackhillsburgerandbun.com.

Lezen

Ondanks de wat academische stijl vertelt *Challenge: The South Dakota Story* (1975) van Robert F. Karole-

vitz toch het complete verhaal van de staat, ook van vóór de komst van de kolonisten.

Praktisch

Ga voor reisinformatie naar wildwestusa.nl en travelsd.com.

ATLAS

De Missouri River, die de staat in tweeën snijdt, was een van de rivieren waarover de historische expeditie van Meriwether Lewis en William Clark westwaarts trok.

Het hoogste punt in de staat is Harney Peak (2207 meter) – generaal George Armstrong Custer behoorde volgens de overlevering tot de eerste Europees-Amerikaanse beklimmers van de top.

FOTOTIP

Inzoomen in de Badlands

'Met enig geduld kun je in South Dakota best fraaie dierenfoto's maken,' vertelt José Azel. 'Zoals in de Badlands, waar langs de weg prairiehondendorpen voorkomen. De knaagdieren zijn gewend aan mensen, maar schieten toch snel weg als je ze nadert. Loop daarom langzaam en ga heel voorzichtig op het gras liggen. En als ze toch in een gat duiken, wacht dan rustig tot ze hun kop weer laten zien.'

ARMAND HAYE (KARIT)